

ГАЗ ТАСЫМАЛДАУ ЖӘНЕ МАРКЕТИНГ

9 қарашада «ҚазТрансГаз» АҚ-ның 100% акциясы «Самұрық-Қазына» АҚ пайдасына толық берілді. Бұған дейін ҚазМұнайГаз ҚазТрансГаздың бенефициарлық меншік иесі болып қала берді. ҚТГ акцияларын Қорға беру Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті - Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың төрағалығымен өткен «Самұрық-Қазына» Қорын басқару жөніндегі кеңестің 2020 жылғы 3 маусымдағы тапсырмасын, сондай-ақ Мемлекет басшысы Қ.К.Тоқаевтың 2021 жылғы 26 қаңтарда кеңейтілген отырыста берілген газды барлау, өндіру және тасымалдау жөніндегі ұлттық операторды құру туралы тапсырмасын орындау мақсатында жүзеге асырылды. Естеріңізге сала кетейік, ҚТГ 2002 жылы Ұлттық компания құрылған сәттен бастап ҚМГ құрамына кірді. Осы уақыт ішінде ҚМГ капиталына ақша мен мүлік түрінде 143 млрд теңгеге жуық қаржы салынды. Бұл ретте, ҚТГ активтері 125 млрд теңгеден 2,5 трлн теңгеге дейін, капиталы – 61 млрд теңгеден 1,6 трлн теңгеге дейін, түсімі – 85 млрд теңгеден 900 млрд теңгеге дейін 20 еседен астам өсті. ҚТГ құрылған сәттен бастап Қазақстанда 10 мың км астам магистральдық газ құбырлары салынды және пайдалануға берілді. Бүгінгі күні ҚТГ 20,6 мың км астам магистральдық газ құбырларын және 59 мың км астам магистральдық газ тарату желілерін басқарады.

2021 жылғы газ тасымалдау көрсеткіштері 2021 жылғы 1 қаңтар мен 8 қараша аралығындағы кезең үшін ғана көрсетілгенін қаперіңізге береміз.

Газ құбыры инфрақұрылымы

«ҚазТрансГаз» АҚ (2022 жылдан бастап «QazaqGaz» ҰК АҚ) Қазақстан Республикасын газ және газбен жабдықтау саласындағы ұлттық оператор болып табылады. ҚТГ тауарлық газды магистральдық газ құбырлары және газ тарату желілері арқылы тасымалдау жөніндегі орталықтандырылған инфрақұрылымды басқарады, халықаралық транзитті қамтамасыз етеді және ішкі және сыртқы нарықтарда газ сатумен айналысады, газ құбырлары мен газ қоймаларын әзірлейді, қаржыландырады, салады және пайдаланады.

ҚТГ Қазақстандағы жалпы ұзындығы 20,6 мың км астам магистральдық газ құбырларының ірі желісін, оның ішінде 2,728 мың км газ бұру құбырларын және ұзындығы 59 мың км астам газ тарату желілерін пайдалануды жүзеге асырады, тасымалдау газын 42 компрессорлық станция және 238 газ айдау агрегаты қамтамасыз етеді.

«Интергаз Орталық Азия» АҚ магистральдық газ құбыры бойынша ұлттық оператор және ҚТГ-ның 100% еншілес кәсіпорны болып табылады.

Бүгінгі таңда ИОА жалпы ұзындығы 12 532 км және қуаты жылына 185,5 млрд м³ магистральды газ құбырлары арқылы Қазақстан аумағы бойынша табиғи газды экспорттауды, ішкі тасымалдауды және транзиттеуді жүзеге асырады.

ИОА үш жерасты газ қоймаларын (ЖГҚ) пайдаланады:

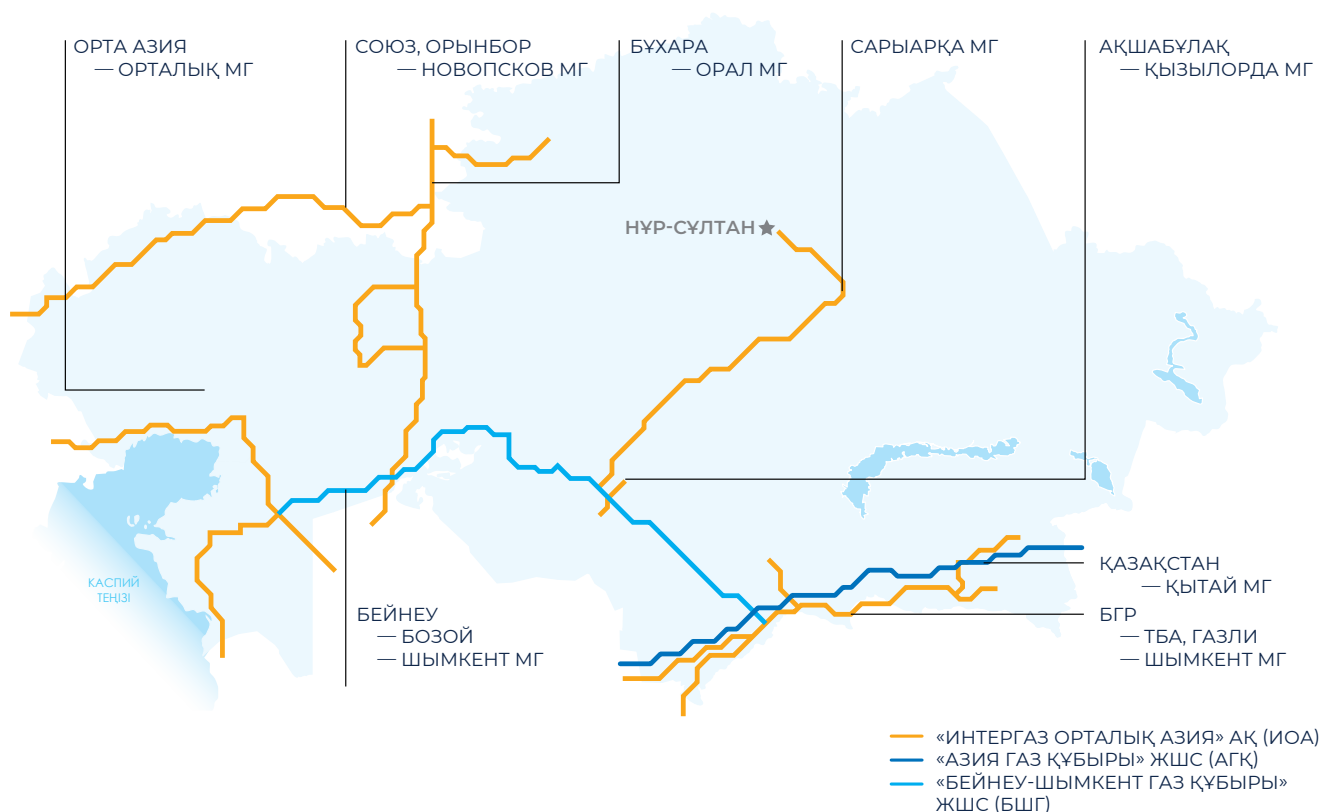
- Ақтөбе облысындағы Бозой ЖГҚ;
- Оңтүстік Қазақстан облысындағы Полторацкое ЖГҚ;
- Жамбыл облысындағы Ақыртөбе ЖГҚ.

«Азия газ құбыры» ЖШС «ҚазТрансГаз» АҚ және Trans-Asia Gas Pipeline Company Ltd. тепе-тең бірлескен кәсіпорны болып табылады. (акционер - CNODC компаниясы, CNPC еншілес кәсіпорны). Бірлескен кәсіпорын «Қазақстан-Қытай» газ құбырын қаржыландыру, салу және пайдалану мақсатында құрылды. Жобаның мақсаты - ҚХР бағытында түрікмен және өзбек газының транзитін қамтамасыз ету, қазақстандық газдың ҚХР-ға экспортын жүзеге асыру, сондай-ақ Қазақстанның оңтүстік өңірлерін газбен үздіксіз қамтамасыз ету. Газ құбыры үш тармақтан тұрады:

«А», «Б» — жалпы ұзындығы 2 612 км және қуаты жылына 30 млрд м³, «С» — ұзындығы 1 304 км және қуаты жылына 25 млрд м³.

«Бейнеу-Шымкент газ құбыры» ЖШС «ҚазТрансГаз» АҚ және Trans-Asia Gas Pipeline Company Ltd тепе-тең бірлескен кәсіпорны болып табылады (акционер - CNODC компаниясы, CNPC еншілес кәсіпорны). Жобаның Қазақстан үшін аса маңызды стратегиялық мәні бар, ол Қазақстан Республикасының оңтүстік өңірлерін

Басқарушы компания	«Интергаз Орталық Азия» АҚ (ИОА)	«Азия газ құбыры» ЖШС (АГҚ)	«Бейнеу-Шымкент газ құбыры» ЖШС (БШГ)	«ҚазТрансГаз Аймақ» АҚ (ҚТГА)
ҚМГ үлесі	ҚТГ: 100%	ҚТГ: 50%	ҚТГ: 50%	ҚТГ: 100%
Негізгі бағыттар	Экспорт, ішкі нарық және транзит	Қытайға экспорт пен транзит, ішкі нарық	Қытайға экспорт, ішкі нарық	Ішкі нарыққа магистральды тасымалдау (МГ), газ тарату жүйелері бойынша тасымалдау (РС)
Негізгі маршруттар	Қазақстан, Ресей, Өзбекстан мен Түркіменстан	Қазақстан — Қытай	Бейнеу — Бозой — Шымкент	к/ж
Жалпы ұзындығы, км	15 260	3 916	1454	59 182
Қуаты, жылына млрд м ³	198	55	15	-

табиғи газбен қамтамасыз етеді, қазақстандық газдың экспорттық жеткізілімдерін әртарапандыруға мүмкіндік береді, еліміздің энергетикалық қауіпсіздігін қамтамасыз етеді, бірыңғай газ тасымалдау жүйесін құрады.

«Бейнеу-Бозой-Шымкент» магистральдық газ құбыры «Қазақстан-Қытай» газ құбырының екінші учаскесі болып табылады. Газ құбыры Батыс мұнай және табиғи газ кен орындарын елдің оңтүстік өңірлерімен, сондай-ақ «Бұхара газды өңірі-Ташкент-Бішкек-Алматы» және «Газли-Шымкент» магистральдық газ құбырларымен және «Орталық Азия-Қытай» газ құбырының «С» желісімен байланыстырады. БШГ нақты ұзындығы — 1 454 км, ал өткізу қабілеті - жылына 15 млрд м³.

«ҚазТрансГаз Аймақ» АҚ — бұл газдандырылған барлық он облыста және республикалық маңызы бар үш қалада 59 мың км астам тарату және 2,728 мың км магистральдық газ құбырларын пайдаланатын Қазақстан Республикасының газбен жабдықтаушы ірі компаниясы. ҚТГА негізгі міндеттері:

- тауарлық газ жеткізуді ұйымдастыру;
- газды тарату желілері арқылы тасымалдау;
- өңірлердегі газ тасымалдау активтерін басқару.

Компания	МГҚ/газ құбыры	Ұзындығы, км	Қуаты, жылына млрд м ³
ИОА	«Союз» МГҚ, Орынбор-Новопсков	805	40,4
	«Орта Азия-Орталық» МГҚ	4 149,2	47,2
	«Бұхара-Орал» МГҚ	1 567,8	44,6
	«БҒӨ-ТБА» МГҚ ¹ , «Газли — Шымкент»	1 903,4	24,4
	«Ақшабұлақ — Қызылорда» МГҚ	123	0,42
	«Сарыарқа» МГҚ ²	1 061,3	2,7 ³
АГҚ	«Қазақстан — Қытай» МГҚ	3 916	55
БШГ	«Бейнеу — Бозой — Шымкент» МГҚ	1 454	15

¹ «Бухара газды өңірі — Ташкент — Бішкек — Алматы».

² «Сарыарқа» МГ ИОА-ға жалға берілді, бірақ акционерлері «Самұрық-Қазына» АҚ (50%) және «Baiterek Venture Fund» АҚ (50%) болып табылатын «АстанаГаз ҚМГ» АҚ меншігінде.

³ Газ құбырының бірінші кезеңі үшін жобалық және нақты қуаты жылына 2,2 млрд м³ құрайды.

Газды магистралды тасымалдау

2021 жылғы 1 қаңтардан бастап 8 қарашаға дейін ҚМГ магистральдық газ құбырлары бойынша газ тасымалдау көлемі 81 851 млн м³ құрады. 2020 және 2021 жылдардағы толық жылдық көлемдерді салыстырсақ, магистральды газ құбырлары бойынша газ тасымалдау 10,2%-ға ұлғайды және 95 422 млн м³ құрады. Көрсеткіштердің өсуі негізінен Орта Азия газының Ресей мен Қытайға транзиттік ағындарының ұлғаюымен, сондай-ақ Қазақстанның ішкі нарығында газ тұтынудың өсуімен байланысты. Сонымен қатар, ішкі нарықтың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін газ көлемінің бір бөлігін қайта бөлу салдарынан, сондай-ақ ірі өнім берушілердің тауарлық газ өндірісін азайтуынан экспортқа газ тасымалдау көлемінің төмендеуі байқалады.

Өңірлерге газ тарату және газдандыру

2021 жылы екі жобаның іске асырылуы сәтті аяқталды:

[Алматы қаласын газдандыру, Алматы қаласындағы газ тарату желілерін жаңғырту, қайта жаңарту](#)

Жоба 4,1 мың жаңа абонентті газбен қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. 266 километр жаңа газ құбырлары салынды, 95,6 километр қолданыстағы газ құбырлары қайта жаңартылды, 36 газ реттегіш шкаф пункттері орнатылды.

[Нұр-Сұлтан қаласында екінші кезектегі 1-ші және 2-ші іске қосу кешендерінің газ тарату желілерін салу](#)

Ұзындығы 100,581 км газ тарату желілері «Интернациональный», «Мичурино», «Күйгенжар» үш тұрғын алаптарында жүргізілген. Бес газ реттегіш блок пункті, бес газ реттегіш шкаф пункті орнатылды. 2021 жылдың соңында «Интернациональный», «Мичурино», «Күйгенжар» тұрғын үй алаптарында 71 абонент және 1

Газ тасымалдау көлемі, млн м³

Компания атауы	2019	2020	2021
ИОА (100%)	72 961	57 753	54 874
экспорт	19 069	12 687	7 606
транзит	40 229	30 788	34 940
ішкі нарық	13 663	14 278	12 329
АГҚ (100%)	45 870	39 776	41 611
экспорт	7 090	7 011	4 938
транзит	38 280	31 878	35 294
ішкі нарық	500	886	1 379
БШГ (100%)	10 087	12 694	10 709
экспорт	7 091	7 011	4 907
ішкі нарық	2 996	5 682	5 802
ҚТГА (100%), ішкі нарық	2 554	2 603	816

ҚМГ үлесіне газ тасымалдау көлемі, млн м³

Газды магистралды тасымалдау	2019	2020	2021
ИОА (100%)	72 961	57 753	54 874
АГҚ (50%)	22 935	19 888	20 805
БШГ (50%)	5 044	6 347	5 354
ҚТГА (100%)	2 554	2 603	816
ЖИЫНЫ	103 494	86 590	81 851

2021 жылы бағыттар бойынша газ тасымалдау құрылымы, %

Компания	Экспорт	Транзит	Ішкі нарық
ИОА	14	64	22
АГҚ	12	85	3
БШГ	46	н/п	54
ҚТГА	к/ж	к/ж	100

Газдың жүк айналымының көлемі (тауар-көлік жұмыстары), млн м³×км

Компания	2019	2020	2021
ИОА (100%)	22 325	16 302	16 227
АГҚ (100%)	57 470	49 337	51 711
БШГ (100%)	14 669	17 831	14 064

ҚМГ үлесіне газдың жүк айналымының (тауар-көлік жұмыстары) көлемі, млн м³×км

Компания	2019	2020	2021
ИОА (100%)	22 325	16 302	16 277
АГҚ (50%)	28 735	24 668	25 855
БШГ (50%)	7 334	8 915	7 032

коммуналдық-тұрмыстық кәсіпорын қосылды. Жоспарланған абонент саны – 1 644.

Газ маркетингі

ҚТГ газ және газбен жабдықтау саласындағы ұлттық оператор ретінде мемлекеттің жер қойнауын пайдаланушылардан/жеткізушілерден шикі және (немесе) тауарлық газды сатып алуға басым құқығын жүзеге асырады.

Заңнамаға сәйкес жер қойнауын пайдаланушылар шикі және (немесе) тауарлық газдың көлемін, бағасын және жеткізу пунктін көрсете отырып, ұлттық операторға коммерциялық ұсыныс жібереді. Ұлттық оператор мемлекеттің басым құқығын іске асыру немесе одан бас тарту туралы шешім қабылдайды.

Қазіргі уақытта ұлттық оператор ҚМГ-ның қатысу үлесі бар мынадай компаниялардан газ сатып алуға қатысты мемлекеттің басым құқығын іске асыруда:

- «Ембімұнайгаз» АҚ (100%);
- «Қазгермұнай» БК» ЖШС (50%);
- «Қазақойл Ақтөбе» ЖШС (50%);
- «Қазақтүрікмұнай» ЖШС (100%);
- «ҚазМұнайГаз» ЖШС (100%).

Аталған компаниялардың газын ішкі нарықта сату жүзеге асырылады.

Қатысу үлестері ҚМГ тиесілі және оларға қатысты газ сатып алу бойынша мемлекеттің басым құқығы іске асырылмайтын компаниялар:

Газ ресурстары, млн м³

Көрсеткіш	2019	2020	2021
Газды сатып алу көлемдері	24 200	23 313	19 087
Қазақстандық жер қойнауын пайдаланушылар/өнім берушілер	16 435	19 879	17 431
ҚМГ қатысатын компаниялар	9 537	14 113	13 011
Үшінші тараптар	6 898	5 766	4 330
Газ импорты	7 765	3 434	1 746
Ресей	5 055	3 434	1 746
Өзбекстан	2 710	0	0

Көрсеткіш	2019	2020	2021
Экспорт	8 806	7 852	5 188
Ресей	1 000	560	0
Қырғызстан	264	281	250
Өзбекстан	452	0	0
ҚХР	7 091	7 011	4 938
Ішкі нарық	14 028	14 811	12 830
Барлығы	22 834	22 663	18 019

- «Амангелді Газ» ЖШС (100%);
- «ҚазГӨЭ» ЖШС (100%);
- «Теңізшевройл» ЖШС (20%);
- «Қарашығанақ Петролеум Оперейтинг Б. В.» (10%);
- «Норт Каспиан Оперейтинг Компани Н. В.» (8,44%).

Бұл компаниялардың газын ішкі нарық пен экспортқа сату жүзеге асырылады.

Тауарлық газды өткізу көлемі 2021 жылғы 1 қаңтардан бастап 8 қарашаға дейін 18 019 млн м³ құрады, бұл ретте, 2020 және 2021 жылдардағы толық жылдық көлемдерді салыстыратын болсақ, көлемдердің 0,8%-ға 22 473 млн м³ дейін шамалы төмендеуі байқалады. Тауарлық газды өткізудің басым үлесі 73,1% мөлшерінде ішкі нарықтан келеді, онда тұтыну 10,9%-ға өсті. Ресей мен Қытайға газ жеткізудің қысқаруына байланысты экспорт көлемі 23,0%-ға азайып, 6 044 млн м³ құрады.